ਕਰਨਲ ਰਮਨੀਸ਼ ਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਬਨਾਮ

ਸੁਗੰਧੀ ਅਗਰਵਾਲ

(2024 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 6137)

08 ਮਈ 2024

[ਵਿਕਰਮ ਨਾਥ ਅਤੇ ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ, *ਜੇਜੇ.]

ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ

ਮਾਮਲਾ ਦੋ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਬਾਲਗ ਉਮਰ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।

ਹੈੱਡਨੋਟਸ

ਗਾਰਡੀਅਨ ਅਤੇ ਵਾਰਡਜ਼ ਐਕਟ, 1890- ਐਸ.ਐਸ. 7, 9 ਅਤੇ 25 - ਦੋ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕਸਟਡੀ - ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਥਾਈ ਕਸਟਡੀ ਪਿਤਾ-ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ - ਚੁਣੌਤੀ:

ਫੈਸਲਾ: ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਗਾਰਡੀਅਨਸ਼ਿਪ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ 'ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ' ਹੋਵੇਗੀ - ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸਮਾਜਿਕ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਮੌਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਮਲ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਭਲਾਈ; ਵਧ ਰਹੇ ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਸਰੀਰਕ ਮਾਹੌਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ; ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਤਰਜੀਹ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ - ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕਹੀ ਇੱਛਾ/ਤਰਜੀਹ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਅਟੱਲ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਇੱਛਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਦਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਇਸ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਪਰਵਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲਈ ਇੱਕ ਲੁਟੇਰੇ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਉਤੇਜਨਾ, ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ ਸੀ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਥਿਤ ਅਸਫਲ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿਤਾ ਨੂੰ 'ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਰਵੱਈਆ' ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਸੂਖਮਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਸਪਸ਼ਟ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਕਿ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੇ ਗਏ 'ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਵਿਵਹਾਰ' ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਦਾਹਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ ਸਹੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਉਚਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਹ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਪਿਤਾ, ਫੈਮਲੀ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਤਾ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ। [ਪੈਰਾ 8, 12, 13, 14, 16, 24-27]

ਬਾਲ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ - ਬਾਲ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਵਾਦ - 'ਪੇਰੈਂਟਲ ਅਲੀਨੇਸ਼ਨ ਸਿੰਡਰੋਮ'- ਪੀਏਐਸ - ਦੀ ਧਾਰਨਾ:

ਫੈਸਲਾ:'ਪੇਰੈਂਟਲ ਅਲੀਨੇਸ਼ਨ ਸਿੰਡਰੋਮ'- ਪੀਏਐਸ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਅਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪੀਏਐਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨਾ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਅਤੇ ਕੌੜੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀਆਂ ਅਸਲੀਅਤਾਂ 'ਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ "ਵਿਵੇਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ" ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪੀਏਐਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਟ੍ਰੈਟਜੈਕੇਟ ਫਾਰਮੂਲਾ- ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ 'ਵੱਖਰੇ ਵਿਵਹਾਰ' ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਸੰਭਾਵੀ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਵਜੋਂ ਲੇਬਲ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਕਿਹਾ ਲੇਬਲ ਵਿੱਚ ਦੂਰਗਾਮੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। -ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਤਰਜੀਹ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। [ਪੈਰਾ 18-20, 22, 23]

ਬਾਲ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ - ਬਾਲ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਵਾਦ - ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਭਲਾਈ - ਭਾਰਤੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ:

ਫੈਸਲਾ: ਭਾਰਤੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਲ ਆਪਣੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਵਿਘਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ - ਇਸ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਰਿਹਾਇਸ਼, ਫੌਜੀ ਸਕੂਲਾਂ, ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਨੈਟਵਰਕ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਲੱਬ; ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕਾਰਜ ਭਾਰਤੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੈਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ - ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਮਾਨਸਿਕ ਉਤੇਜਨਾ, ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 16]

ਕਰਨਲ ਰਮਨੀਸ਼ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸੁਗੰਧੀ ਅਗਰਵਾਲ

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ

"ਵਿਵੇਕ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰੋਮੀ ਸਿੰਘ [2017] 2 ਐਸਸੀਆਰ 312: (2017) 3 ਐਸਸੀਸੀ 231 - ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਤੇਂਦਰ ਅਰੋੜਾ ਬਨਾਮ ਸੁਕ੍ਰਿਤੀ ਅਰੋੜਾ [2017] 1 ਐਸਸੀਆਰ 707: (2017) 3 ਐਸਸੀਸੀ 726; ਨੀਲ ਰਤਨ ਕੁੰਡੂ ਬਨਾਮ ਅਭਿਜੀਤ ਕੁੰਡੂ [2008] 11 ਐਸਸੀਆਰ 1111: (2008) 9 ਐਸਸੀਸੀ 413; ਮੈਸਮੀ ਮੋਇਤਰਾ ਗਾਂਗੁਲੀ ਬਨਾਮ ਜਯੰਤ ਗਾਂਗੁਲੀ [2008]8 ਐਸਸੀਆਰ 260: (2008) 7 ਐਸਸੀਸੀ 673; ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਬਨਾਮ ਜਯਾ (2010) 6 ਐਸਸੀਸੀ 733; ਲਹਿਰੀ ਸਖਾਮੁਰੀ ਬਨਾਮ ਸੋਭਨ ਕੋਡਾਲੀ [2019] 5 ਐਸਸੀਆਰ 240: (2019) 7 ਐਸਸੀਸੀ 311; ਗੌਰਵ ਨਾਗਪਾਲ ਬਨਾਮ ਸੁਮੇਧਾ ਨਾਗਪਾਲ [2008] 16 ਐਸਸੀਆਰ 396: (2009) 1 ਐਸਸੀਸੀ 42; ਰੋਜ਼ੀ ਜੈਕਬ ਬਨਾਮ ਜੈਕਬ ਏ. ਚੱਕਰਮੱਕਲ [1973] 3 ਐਸਸੀਆਰ 918: (1973) 1 ਐਸਸੀਸੀ 840; ਵੀ. ਰਵੀ ਚੰਦਰਨ (ਡਾ.) (2) ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ [2009] 15 ਐਸਸੀਆਰ 960: (2010) 1 ਐਸਸੀਸੀ 174; ਤੇਜਸਵਿਨੀ ਗੌੜ ਬਨਾਮ ਸ਼ੇਖਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤਿਵਾੜੀ [2019] 7 ਐਸਸੀਆਰ 335: (2019) 7 ਐਸਸੀਸੀ 42; ਸ਼ਾਜ਼ੀਆ ਅਮਾਨ ਖਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [2024] 3 ਐਸਸੀਆਰ 10: 2024 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ. 163- ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਰੀ ਸੀ (ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਦੂਰੀ; ਮਾਹਰ ਦੀ ਹਦਾਇਤ) [2023] ਈ.ਡਬਲਯੂ.ਐੱਚ.ਸੀ 345 (ਫੈਮ)) - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਗਾਰਡੀਅਨ ਅਤੇ ਵਾਰਡਜ਼ ਐਕਟ, 1890; ਘਰੇਲੂ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 2005।

ਕੀਵਰਡਸ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਸਰਪ੍ਰਸਤ; ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ; ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ; ਸਾਂਝੀ ਹਿਰਾਸਤ; ਪੈਰੇਂਸ ਪੈਟਰੀਏ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ; ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਭਲਾਈ; ਸਮਾਜਿਕ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਮੌਕੇ; ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ; ਸਰੀਰਕ ਮਾਹੌਲ ਵਧ ਰਹੇ ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ; ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਤਰਜੀਹ; ren; ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ; ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੀ ਇੱਛਾ/ਤਰਜੀਹ; ਭਾਰਤੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਲ, ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ; ਮਾਨਸਿਕ ਉਤੇਜਨਾ, ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਵਿਕਾਸ; ਅਲੇਨਿੰਗ ਵਿਵਹਾਰ"; "ਪੈਰੈਂਟਲ ਅਲੀਨੇਸ਼ਨ ਸਿੰਡਰੋਮ'-PAS; ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ।

ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕੇਸ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2024 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 6137

2020 ਦੇ ਮੈਟੈਪ (ਐਫਸੀ) ਨੰਬਰ 132 ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 11.10.2023 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ

ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰੀ

ਵਿਵੇਕ ਚਿਬ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਪ੍ਰਭਾਸ ਬਜਾਜ, ਪ੍ਰਿਯਾਂਸ਼ੂ ਤਿਆਗੀ, ਰਿਸ਼ਵ ਰਾਏ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਉਨੰਤੂ ਝੁਨਝੁਨਵਾਲਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਾਨਸੀ ਗੁਪਤਾ, ਰਿਥਵਿਕ ਮਾਥੁਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਨਮੀਤ ਕੌਰ ਸਰੀਨ, ਐਡਵ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵੰਦਨਾ ਸਹਿਗਲ, ਮੋਹਿਤ ਯਾਦਵ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ / ਹੁਕਮ

ਨਿਰਣਾ

ਸਤੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਜੇ.

ਜਾਣ-ਪਛਾਣ

1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹੀ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ 11.10.2023 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ("ਹਾਈ ਕੋਰਟ") ਵਿੱਚ ਐਮ.ਏ.ਟੀ. 2020 ਦਾ ਐਪ (ਐਫ.ਸੀ.)132 ("ਇੰਪੱਗਡ ਆਰਡਰ")। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 22.08.2020 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਕਿ 22.08.2020 ਨੂੰ ਜੀਪੀ ਨੰਬਰ 45/17 (2015 ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਜੀਪੀ ਨੰਬਰ 75) ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਅਕ ਫੈਮਲੀ ਕੋਰਟ, ਵੈਸਟ, ਤੀਸ ਹਜ਼ਾਰੀ ਕੋਰਟ ("ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ") ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ 2015 ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਜੀਪੀ ਨੰਬਰ 75, 2015 ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਕੀਲ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਜਵਾਬਦਾਤਾ ("ਅੰਡਰਲਾਈਂਗ ਆਰਡਰ") ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ। ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਮਪੱਗਡ ਆਰਡਰ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੰਡਰਲਾਈਂਗ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ; ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ (ਹੇਠਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ) ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਅਸਲ ਪਿਛੋਕੜ

3. ਮੌਜੂਦਾ ਸੂਚੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਸਮਝ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

3.1 (i) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ, ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਜਲੰਧਰ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਖੇ ਤਾਇਨਾਤ ਭਾਰਤੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੈਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਨਲ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਅਤੇ (ii) ਉੱਤਰਦਾਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ, ਗੁਰੂਗ੍ਰਾਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ/ਸਿੱਖ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 22.12.2002 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸਨ, (i) ਇੱਕ 15 (ਪੰਦਰਾਂ) ਸਾਲ ਦੀ ਧੀ

(ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ " ਐਸ.ਐਸ.ਯੂ. "); ਅਤੇ (1) ਏ12 (ਬਾਰਾਂ) ਸਾਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ " ਐਸ.ਐਸ.ਐਚ. ") (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਐਸ.ਐਸ.ਯੂ. ਅਤੇ ਐਸ.ਐਸ.ਐਚ. ਨੂੰ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ" ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ)।

3.2 ਦਸੰਬਰ 2013 ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੈਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਨਲ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਕੇ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਗੇ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਗੜ ਗਏ ਹਨ; ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 08.08.2015 ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜੇ ਮੋੜ ਲੈ ਲਿਆ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ 1 (ਇੱਕ) ਰਾਤ ਲਈ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਘਰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਵਾਪਸ ਆਉਣ 'ਤੇ, 09.08.2015, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਨਿਵਾਸ ਨੂੰ ਤਾਲਾਬੰਦ ਪਾਇਆ, ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਵਾਸ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ।

3.3 ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ 19.08.2015 ਨੂੰ ਗੁੰਮਸ਼ੁਦਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ (i) ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (ii) 17.08.2015 ਨੂੰ ਘਰੇਲੂ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 2005 ("ਡੀਵੀ ਐਕਟ") ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਗੁਲਮਰਗ, ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਬੀਕਾਨੇਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ 21.11.2015 ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਾਰਡੀਅਨ ਐਂਡ ਵਾਰਡਜ਼ ਐਕਟ, 1890 ("ਐਕਟ") ਦੀ ਧਾਰਾ 7, 9 ਅਤੇ 25 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਲਈ ਲੀਮਡ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜੱਜ, ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ, ਬੀਕਾਨੇਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਤੀ।

3.4 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਿਤੀ 29.03.2017 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖਿਅਤ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜੱਜ, ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ, ਬੀਕਾਨੇਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਲੀ ਸਥਿਤ ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਿਤੀ 16.10.2017 ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਫੈਮਲੀ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਅੰਤਰਿਮ ਹਿਰਾਸਤ ("ਅੰਤਰਿਮ ਕਸਟਡੀ ਆਰਡਰ") ਦਿੱਤੀ। ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਮਿਤੀ 06.12.2017 ਦੇ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਿਮ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ; ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਤੀ 19.04.2018 ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਲਪਕ ਵੀਕਐਂਡ 'ਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 01.10.2019 ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ,

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮ (ਹੁਕਮਾਂ) ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਅਪੀਲ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

3.5 ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅੰਤਰਿਮ ਹਿਰਾਸਤ ਆਦੇਸ਼ ("ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ") ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। 29.04.2020 ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰਿਮ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਵਸਥਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ। ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ; ਅਤੇ ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 1 (ਇੱਕ) ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਿਰਾਸਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

3.6 ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਹਿਰਾਸਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"16.1 ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਥਾਈ ਹਿਰਾਸਤ ਐਸਐਸਯੂ ਅਤੇ ਐਸ.ਐਸ.ਐਚ. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਕੋਲ ਰਹੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਲਈ, ਸ਼ਾਮ 7:00 ਵਜੇ ਤੋਂ 8:00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਕਾਲ ਰਾਹੀਂ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5:00 ਵਜੇ ਤੱਕ, ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ, ਜਿੱਥੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲ/ਵਿਦਿਅਕ ਵਚਨਬੱਧਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10:00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 5:00 ਵਜੇ ਵਾਪਸ ਛੱਡ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿਨ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਐਤਵਾਰ ਭਾਵ ਤੀਸਰੇ ਜਾਂ ਪੰਜਵੇਂ/ਪਹਿਲੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ, ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਕੂਲ (ਸਕੂਲਾਂ) ਵਿੱਚ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੌਰਾਨ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ ਦਿਨ ਆਪਸੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਐਸਐਸਯੂ ਅਤੇ ਐਸ.ਐਸ.ਐਚ. ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਪਰੋਕਤ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਸੰਪਰਕ/ਮੁਲਾਕਾਤ/ਕਸਟਡੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ।"

3.7.ਅੰਡਰਲਾਈਂਗ ਆਰਡਰ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਐਕਟ, 1984 ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਇਮਪੱਗਡ ਆਰਡਰ ਰਾਹੀਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਹਿਰਾਸਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤੀ:

"34. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, 22.08.2020 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ, ਇਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਐਸਐਸਯੂ ਅਤੇ 'ਐਸ.ਐਸ.ਐਚ.' ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਗੇ:

(i) ਅਗਲੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਹਫਤੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਰਾਤ ਭਰ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਕਤ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਪੋਸਟਿੰਗ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਆਪਣੀ ਖੁਦ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰੇਗੀ ਜਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਛਾਉਣੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰੇਗੀ। ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਵੇਗੀ। ਬੱਚੇ ਐਤਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਵੇਗਾ। ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਚੌਥੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਏਅਰਲਾਈਨ ਸਟਾਫ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਲਿਆਵੇਗਾ ਜਾਂ ਫਲਾਈਟ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੇਗਾ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣਗੇ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਐਤਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਫਲਾਈਟ ਰਾਹੀਂ ਵਾਪਸ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਚੌਥੇ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਦੇ ਖਰਚੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਣ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

(ii) ਅਗਲੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਉਸ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ, ਗੁਰੂਗ੍ਰਾਮ, ਹਰਿਆਣਾ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦਾਖਲਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਵੇਗਾ। ਬੱਚੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਸਥਿਤ ਉਸਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਰਾਤ ਭਰ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਕਤ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਹਰ ਦੂਜੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਖੁਦ ਕਰੇਗਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਬੱਚੇ ਐਤਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਕੋਲ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਵੇਗਾ। ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਚੌਥੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਪੋਸਟਿੰਗ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਲਿਆਵੇਗਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਅਰਲਾਈਨ ਸਟਾਫ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਫਲਾਈਟ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੇਗਾ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣਗੇ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਐਤਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਫਲਾਈਟ ਰਾਹੀਂ ਵਾਪਸ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਚੌਥੇ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਦੇ ਖਰਚੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਣ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

(iii) ਜੇਕਰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਐਨਸੀਟੀ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਕੋਲ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਵੀਕਐਂਡ ਸਮੇਤ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਬੱਚੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਗੇ

ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅਤੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅਗਲੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਨਾਲ। ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਯਾਨੀ ਐਤਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦੇਵੇਗਾ। ਹਰ ਚੌਥੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਯਾਨੀ ਐਤਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਛੱਡ ਦੇਵੇਗਾ।

(iv) ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੌਰਾਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਕੋਲ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਜਿਹੇ ਦਿਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਮਨਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਉਕਤ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਖਰਚਾ ਉਹਨਾਂ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਮਿਲਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਬੱਚੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਪੋਸਟਿੰਗ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਖਰਚਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਬੱਚੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਪੋਸਟਿੰਗ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੱਕ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਖਰਚਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।"

3.8 ਇਮਪੱਗਡ ਆਰਡਰ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 2023 ਦੇ ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. (ਸੀ) ਨੰਬਰ 28466 ("ਐਸ.ਐਲ.ਪੀ. ") ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ, ਭਾਵ, ਹੁਣ ਇਸ ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮਿਤੀ 05.01.2024 ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਮਪਗਡ ਆਰਡਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ।

3.9 ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ, ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੱਕ, (i) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮ(ਆਂ) ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਰਹੀ ਹੈ; ਅਤੇ (ਬੀ) ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ; ਅਤੇ (ii) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਣਹਾਨੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ।

<u>ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦ</u>

4. ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਵੇਕ ਚਿਬ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ:

4.1 ਇਹ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ 15 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਲਗਭਗ 9 (ਨੌਂ) ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਤਰਜੀਹ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

4.2 ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੱਕ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਚੇਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

4.3 ਕਿ ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅੰਡਰਲਾਈਂਗ ਆਰਡਰ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਆਰਡਰ ਸੀ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਭਰਪੂਰ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ (ਸਾਂ) ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

4.4 ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਮਿਸਟਰ ਚਿਬ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਫੈਸਲੇ(ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ:

(ਏ) ਜਿਤੇਂਦਰ ਅਰੋੜਾ ਬਨਾਮ ਸੁਕ੍ਰਿਤੀ ਅਰੋੜਾ, (2017) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 726,

(ਬੀ) ਨੀਲ ਰਤਨ ਕੁੰਡੂ ਬਨਾਮ ਅਭਿਜੀਤ ਕੁੰਡੂ, (2008) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 413,

(ਸੀ) ਮੌਸਮੀ ਮੋਇਤਰਾ ਗਾਂਗੁਲੀ ਬਨਾਮ ਜਯੰਤ ਗਾਂਗੁਲੀ, (2008) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 673,

(ਡੀ) ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਬਨਾਮ ਜਯਾ, (2010) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 733; ਅਤੇ

(ਈ) ਲਹਿਰੀ ਸਖਮੁਰੀ ਬਨਾਮ ਸੋਭਨ ਕੋਡਾਲੀ, (2019) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 311.

5. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵੰਦਨਾ ਸਹਿਗਲ, ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਏਓਆਰ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਮੁੱਖ ਦਲੀਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ:

5.1 ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਅੰਤਰਿਮ ਸਾਂਝੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੁਕਮਾਂ (ਅਦੇਸ਼ਾਂ) ਦੀ ਘੋਰ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ 8 (ਅੱਠ) ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

5.2 ਕਿ ਅੰਡਰਲਾਈਂਗ ਆਰਡਰ ਨੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗਲਤ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਯਾਨੀ, ਵਿਭਚਾਰ ਦੀ ਕਥਿਤ ਕਾਰਵਾਈ।

5.3 ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਇੱਥੇ ਜਵਾਬਦੇਹ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਲਿਸ 'ਪੈਰੈਂਟਲ ਅਲੇਨੇਸ਼ਨ ਸਿੰਡਰੋਮ ("ਪੀਏਐਸ ") ਦਾ ਇੱਕ ਕਲਾਸਿਕ ਕੇਸ ਹੈ।

5.4 ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ, ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

5.5 ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਤੇ / ਜਾਂ ਇੱਛਾ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਪਰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

5.6 ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਗੁਰੂਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਇੱਕ ਨਾਮਵਰ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਵਜੋਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਉਲਟ, ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਥਿਰ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਭਾਰਤੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੈਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਉਲਟ ਇੱਕ ਫੀਲਡ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

5.7 ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਹਿਗਲ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ:

(ਏ) ਵਿਵੇਕ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰੋਮੀ ਸਿੰਘ, (2017) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 231;

(ਬੀ) ਗੌਰਵ ਨਾਗਪਾਲ ਬਨਾਮ ਸੁਮੇਧਾ ਨਾਗਪਾਲ (2009) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 42,

(ਸੀ) ਨੀਲ ਰਤਨ ਕੁੰਡੂ (ਸੁਪਰਾ), ਅਤੇ

(ਡੀ) ਰੋਜ਼ੀ ਜੈਕਬ ਬਨਾਮ ਜੈਕਬ ਏ. ਚੱਕਰਮੱਕਲ, (1973) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 840.

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਖੋਜ

6. ਅਸੀਂ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ।

7. ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ 2 (ਦੋ) ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, (i) ਐਸਐਸਯੂ; ਅਤੇ (ii) ਐਸ.ਐਸ.ਐਚ., ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ।

8. ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਗਾਰਡੀਅਨਸ਼ਿਪ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ 'ਕਲਿਆਣ' ਹੋਵੇਗੀ।"

---

1 ਵੀ. ਰਵੀ ਚੰਦਰਨ (ਡਾ.) (2) ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2010) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 174

9. ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 17 ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"17. ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ। - (1) ਕਿਸੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਜਾਂ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਉਮਰ, ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਧਰਮ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਮਰੇ ਹੋਏ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਮੌਜੂਦਾ ਜਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

(3) ਜੇਕਰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਤਰਜੀਹ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਤਰਜੀਹ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

2* * * * *

(5) ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਜਾਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ।"

10. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਨੀਲ ਰਤਨ ਕੁੰਡੂ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 'ਕਲਿਆਣ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੈਰੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਬਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ:

"52. ਸਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਕਾਫ਼ੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹੈ: ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਇੱਕ ਔਖੇ ਅਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਅਦਾਲਤ ਨਾ ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਬੰਦ ਹੈ।

ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) 1951 ਦੇ ਐਕਟ 3, ਐਸ.3 ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚੀ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ।

ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਸਹੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਚਾਰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਾਧਾਰਨ ਆਰਾਮ, ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ, ਸਿਹਤ, ਸਿੱਖਿਆ, ਬੌਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਭਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰ ਭੌਤਿਕ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ, ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਬਰਾਬਰ ਹਨ, ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਵਿਚਾਰ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਨਾਬਾਲਗ ਇੱਕ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਤਰਜੀਹ ਜਾਂ ਨਿਰਣਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਤਰਜੀਹ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲਾ ਅਦਾਲਤ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ।

XXX

55. ਅਸੀਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਕੈਟੇਨਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿਚਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ।

56. ਰੋਜ਼ੀ ਜੈਕਬ [(1973) 1 ਐਸਸੀਸੀ 840] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ: (ਐਸਸੀਸੀ ਪੰਨਾ 854, ਪੈਰਾ 15)

*15. ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਤੀ [ਪਿਤਾ] ਆਪਣੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਬਣਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਥੋੜਾ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਕੁਝ ਗੁੰਮਰਾਹਕੁੰਨ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪਿਤਾ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਉੱਚਿਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਤੋਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

57. ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ "ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਟੈਸਟ" ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਿਤਾ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ / ਧੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਲਈ "ਅਯੋਗ" ਜਾਂ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ, ਪਰ "ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਟੈਸਟ" ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਹਿਰਾਸਤ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ

ਪਿਤਾ, ਮਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇਣ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।"

11. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਗੌਰਵ ਨਾਗਪਾਲ (ਸੁਪਰਾ) ਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ (ਆਂ) ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਕਲਿਆਣ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ।

12. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਾਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਸੂਚੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਅਤੇ ਸਰਬ-ਸਮਾਪਤ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ (i) ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਮੌਕਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ; (ii) ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ; () ਵਧ ਰਹੇ ਕਿਸ਼ੋਰਾਂ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਭੌਤਿਕ ਮਾਹੌਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਪਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17(3) ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਤਰਜੀਹ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਸੀਂ ਬਰਾਬਰ ਸੁਚੇਤ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਉਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤੋਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

13. ਮੌਜੂਦਾ ਤੱਥਾਤਮਕ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਵਿੱਚ, ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਭਾਵ, ਐਸਐਸਯੂ; ਅਤੇ ਐਸ.ਐਸ.ਐਚ. ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੀ ਆਪਣੀ ਤਰਜੀਹ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ(ਆਂ) ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸੀਂ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਤਰਜੀਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ (ਅਦਾਲਤਾਂ) ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਖੋਜ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ:

13.1. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ 24.02.2020 ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਰੁਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਭਾਵ, ਐਸਐਸਯੂ ਲਗਭਗ 11.5 (ਸਾਢੇ ਗਿਆਰਾਂ) ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ; ਅਤੇ ਐਸ.ਐਚ.ਐਚ. ਲਗਭਗ 8 (ਅੱਠ) ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ 29.04.2020 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

13.2. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਨੇ 11.08.2020 ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿੱਜੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਯੂ.

3 ਲਹਿਰੀ ਸਖਮੁਰੀ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਤੇਜਸਵਿਨੀ ਗੌਡ ਬਨਾਮ ਸ਼ੇਖਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤਿਵਾੜੀ (2019)7 ਐਸਸੀਸੀ 42 .

4 ਸ਼ਾਜ਼ੀਆ ਅਮਾਨ ਖਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ 2004 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ. 163.

ਲਗਭਗ 12 (ਬਾਰਾਂ) ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ; ਅਤੇ ਐਸ.ਐਸ.ਐਚ. ਲਗਭਗ 8.5 (ਸਾਢੇ ਅੱਠ) ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅੰਡਰਲਾਈਂਗ ਆਰਡਰ ਵਿੱਚ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਤਰਜੀਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਹਿ-ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ; ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਟਲ ਸਨ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

13.3. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੋ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ, ਯਾਨੀ (i) 23.08.2021; ਅਤੇ (ii) 17.08.2022. ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ 23.08.2021 ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬੱਚੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਮਪੈਨਡ ਆਰਡਰ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

13.4. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਮਿਤੀ 19.03.2024 ਦੇ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੀਏ। 05.04.2024 ਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਦੋਵਾਂ ਐਸਐਸਯੂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ; ਅਤੇ ਚੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਐਸ.ਐਚ. ਅਸੀਂ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁੱਧੀਮਾਨ, ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ/ਖੁਸ਼ ਪਾਇਆ। ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ, ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

14. ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ 4 (ਚਾਰ) ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਭਾਵ (ਆਂ) ਤੋਂ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਟੌਤੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲਈ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਅਟੁੱਟ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਇੱਛਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਇੱਛਾ/ਤਰਜੀਹ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਕਸਟਡੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲਾ ਕਾਰਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

15. ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਤਰਜੀਹ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਵੱਲ ਮੁੜਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਭਾਵ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

16. ਤਤਕਾਲ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਹਿਗਲ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵਿਵਾਦ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣਦੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਗਾਹਕੀ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੈਨਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਅਫਸਰਾਂ (ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ) ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਮੈਂਬਰਾਂ (ਆਂ) ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰੁਕਾਵਟ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਰਿਹਾਇਸ਼, ਫੌਜੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਨੈਟਵਰਕ, ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਸਹੂਲਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਖੇਡਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਲੱਬ; ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕਾਰਜ ਭਾਰਤੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਉਤੇਜਨਾ, ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

17. ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਤਰਜੀਹ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਹਿਗਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਵੀ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਭਾਵ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ PAS ਦਾ ਇੱਕ ਕਲਾਸਿਕ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਤਰਜੀਹ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਸਲ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਵੇਕ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਰਭਰ ਸੀ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਪੈਰੇ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਬਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"18. ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੈਰਾ 31 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ, ਅੱਜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਸਾਇਸ਼ਾ 8 ਸਾਲ ਦੀ ਬੱਚੀ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੋਚਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਹਰ ਇੱਕ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਨਿਯਮਿਤ ਅਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਮਾਪਿਆਂ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਾਡਲ ਚੰਗੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਅਤੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ। ਇਹ ਉਹ ਉਮਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸਦਾ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਵਿਕਾਸ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਡੂੰਘੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰਹੇ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਅੱਖੋਂ ਪਰੋਖੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁੜੱਤਣ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ, ਗੁੱਸੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦੀਆਂ ਸਖ਼ਤ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਹਰੇਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ "ਸਹੀ" ਹਨ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਸਾਇਸ਼ਾ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਵੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹੀ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅਰਥਾਤ ਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਧਾਰਨਾ ਛੱਡਣ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਇਸ਼ਾ ਦਾ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਘੱਟਦਾ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਗੁਣਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਵਿਵਾਦ ਵੀ ਸਾਇਸ਼ਾ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਇਸ ਨੂੰ "ਦਿ ਪੇਰੈਂਟਲ ਐਲੀਨੇਸ਼ਨ ਸਿੰਡਰੋਮ" ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ [ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਅਲੇਨੇਸ਼ਨ ਸਿੰਡਰੋਮ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਰਿਚਰਡ ਗਾਰਡਨਰ ਦੁਆਰਾ "ਚਾਈਲਡ ਕਸਟਡੀ ਲਿਟੀਗੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹਾਲੀਆ ਵਿਕਾਸ", ਦ ਅਕੈਡਮੀ ਫੋਰਮ, ਵੋਲ. 29, ਨੰਬਰ 2: ਦ ਅਮਰੀਕਨ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਸਾਈਕੋਐਨਾਲਿਸਿਸ, 1985]। ਇਸ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹਨ:

(i) ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦੇ ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲਾ ਜੋ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਿੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਇਹ ਚੁਣਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਰਜੀਹੀ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਕੌਣ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਕਲਪ ਹੋਵੇ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦਰਦਨਾਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਲਝਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਬੱਚਾ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਹਰੇਕ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ, ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ।

(ii) ਦੂਜਾ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਾਤਾ ਜਾਂ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਦਾਅਵੇ ਇੱਕ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ।"

18. ਉਪਰੋਕਤ ਸਪੁਰਦਗੀ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਮਪਗਡ ਆਰਡਰ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

19. ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਸਮਰੱਥ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਦੀਆਂ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਅਤੇ ਜਟਿਲਤਾਵਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੀਏਐਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮੰਨਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਹੈ।

20.ਪੀਏਐਸ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਅਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੀਏਐਸ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨਾ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਸਮੂਹ 'ਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕੌੜੇ ਹਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਤਲਾਕ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ (ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ) ਦੀਆਂ ਹਕੀਕਤਾਂ 'ਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਉਨਾ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵੇਕ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਖ਼ਤ ਫਾਰਮੂਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

21. ਪੀਏਐਸ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਫੈਮਿਲੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰੀ ਸੀ ('ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਅਲਹਿਦਗੀ'; ਮਾਹਰ ਦੀ ਹਦਾਇਤ), [2023] ਈ.ਡਬਲਯੂ.ਐੱਚ.ਸੀ 345 (ਫੈਮ)। ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਕਲੀਨਿਕਲ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਦੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ - ਯੂਕੇ ("ਏਸੀਪੀ") ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਪੀਏਐਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:

"103. ਅਪੀਲ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਏਸੀਪੀ ਪਿੰਜਰ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਮੈਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ, ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ:

'ਘਰੇਲੂ ਬਦਸਲੂਕੀ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵਾਂਗ; ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਮਾਤਾ ਜਾਂ ਪਿਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਦਾਨ ਜੋ ਇੱਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਏਸੀਪੀ-ਯੂਕੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਅਲਹਿਦਗੀ" ਇੱਕ ਸਿੰਡਰੋਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਨਿਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਮਾਤਾ ਜਾਂ ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ "ਅਲੇਨਿੰਗ ਵਿਵਹਾਰ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਤੱਥ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ।'

ਬੇਗਾਨਗੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ ਇਸ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੱਜਾਂ ਨੇ, ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ, 'ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਬੇਗਾਨਗੀ' ਦੇ ਲੇਬਲ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਕਿ ਉਸ ਨਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਦਾਨਯੋਗ ਸਿੰਡਰੋਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਗੈਰ-ਸਹਾਇਕ ਹੋਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ। ਕੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਘਰੇਲੂ ਬਦਸਲੂਕੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਹਾਰ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬੱਚੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, 'ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਅਲਹਿਦਗੀ' ਲੇਬਲ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਖੋਜ ਦੀ ਬਜਾਏ, 'ਪਰਦੇਸੀ ਵਿਵਹਾਰ' ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

22. ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ 'ਵੱਖਰੇ ਵਿਵਹਾਰ' ਦੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਕਿਸੇ ਮਾਤਾ ਜਾਂ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਸੰਭਾਵੀ ਪ੍ਰਮੋਟਰ ਵਜੋਂ ਲੇਬਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਲੇਬਲ ਦੇ ਦੂਰਗਾਮੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਾਤਾ ਜਾਂ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

23. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਸਾਡੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ 'ਵੱਖਰੇ ਵਿਵਹਾਰ' ਦੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਤਰਜੀਹ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

---

5 ਵਿਵੇਕ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

24. ਤਤਕਾਲ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਭਲਾਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ 24.02.2020 ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ, ਭਾਵ, 08.08.2015 ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 4.5 (ਸਾਢੇ ਚਾਰ) ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ, ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਰੇਖਾਂਕਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ 'ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਬੇਗਾਨਗੀ' ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ (i) ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਜਾਣੂ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਖੇਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਖੇਡ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਨ; ਅਤੇ (ii) ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਲਗਾਮ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਦੂਰਦੇਸ਼ੀ ਵਿਵਹਾਰ' ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

25. ਇਸਲਈ, ਸਾਡੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਉਪਰੋਕਤ ਸੂਚਕਤਾ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ, ਭਾਵ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣੇ ਗਏ 'ਦੂਰਦੇ ਵਿਵਹਾਰ' ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵੇਕ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਭਰੋਸਾ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

26. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਦਰਜ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇਣ ਦੇ ਫੈਮਿਲੀ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਚੱਜੇ ਅਤੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨਾ ਤਾਂ ਸਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ।

ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ

27. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ,

ਕਰਨਲ ਰਮਨੀਸ਼ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸੁਗੰਧੀ ਅਗਰਵਾਲ

22.08.2020 ਦੇ ਅੰਤਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ।

28. ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ; ਇਮਪੱਗਡ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਲਾਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ।

ਹੈੱਡਨੋਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ: ਨਿਧੀ ਜੈਨ

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ:
ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ)